

maatschappijwetenschappen

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*
Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Bij veel vragen kent het correctievoorschrift twee onderdelen: 'een juist antwoord bevat' en 'voorbeeld van een juist antwoord'. Het **'een juist antwoord bevat' is bepalend** voor de toekenning van scorepunten. Het 'voorbeeld van een juist antwoord' is volgens de examenmakers het meest voor de hand liggende antwoord. Als er sprake is van een vakinhoudelijk correcte toepassing van de criteria van 'een juist antwoord bevat', moeten aan antwoorden die afwijken van het voorbeeldantwoord scorepunten worden toegekend.

Opgave 1 Gezichtsherkenning

1 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

- een omschrijving van het begrip sociale controle 1
- het verschil tussen formele en informele sociale controle 1
- een uitleg dat er in tekst 1 sprake is van formele sociale controle 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Er is sprake van sociale controle als mensen of instanties anderen ertoe brengen of anderen dwingen zich aan de normen of regels te houden 1
- Als mensen of instanties op grond van formele wetten of besluiten deze sociale controle uitvoeren, is er sprake van formele sociale controle. Als mensen niet op grond van formele wetten of besluiten, maar op spontane wijze in het dagelijks leven door andere mensen ertoe worden gebracht zich aan bepaalde normen of regels te houden, is er sprake van informele sociale controle 1
- In tekst 1 is sprake van formele sociale controle, omdat de sociale controle door de (lokale) overheid plaatsvindt op grond van formele wetten of besluiten. Uit het feit dat mensen een boete kunnen krijgen voor door het rode licht lopen, blijkt dat het formeel verboden is 1

Vraag	Antwoord	Scores
2	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat in het inzetten van camera's met gezichtsherkenning en datakoppeling (de aanpak van de Chinese politie) een gerationaliseerde aanpak te herkennen is, door een toepassing van het kernconcept rationalisering, met gebruik van het woord 'systematiseren' 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat in het inzetten van camera's met gezichtsherkenning en datakoppeling (de aanpak van de Chinese politie) een gerationaliseerde aanpak te herkennen is, door een toepassing van het kernconcept rationalisering, met gebruik van het woord 'doelstelling' 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Uit tekst 1 blijkt dat de politie camera's met gezichtsherkenning en datakoppeling inzet om kinderontvoeringen op te sporen (r. 14-28). Het inzetten van camera's met gezichtsherkenning en datakoppeling is een voorbeeld van het ordenen en systematiseren van de werkelijkheid 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • met als doelstelling om met de gegevens efficiënt en effectief kinderontvoeringen op te sporen. Daarom is in het inzetten van camera's met gezichtsherkenning om kinderontvoeringen op te sporen een gerationaliseerde aanpak te herkennen 	1
3	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een verklaring voor het feit dat de maatregelen op de kruispunten in Shenzhen tot gevolg hebben dat er nauwelijks mensen door het rode licht lopen, met een toepassing van de rationele-keuzetheorie, waarbij een afweging wordt gemaakt tussen de kosten en de baten 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • aan de hand van informatie uit tekst 1 een voorbeeld van de kosten en een voorbeeld van de baten van door het rode licht lopen 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens de rationele-keuzetheorie zullen de voetgangers in Shenzhen een afweging maken tussen de kosten en de baten. Als zij de kosten van door het rode licht lopen relatief hoger inschatten dan de baten, zullen zij volgens deze theorie afzien van door het rode licht lopen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Voetgangers die op de kruispunten in Shenzhen door het rode licht lopen, worden met hun foto, hun naam en een deel van hun ID-nummer op een groot scherm afgebeeld en krijgen een boete. De voetgangers weten dat dit gebeurt als zij door het rode licht lopen (zij zien de schermen). Zij weten dus wat de kosten zijn. Zij zullen deze kosten over het algemeen hoger vinden dan de baten, zoals sneller ergens zijn. (Het gevolg is dat er nauwelijks mensen door het rode licht zullen lopen) 	1

Vraag	Antwoord	Scores
4	maximumscore 3	
	Een juist antwoord bevat:	
	a	
	• informatie uit tekst 1 waaruit socialisatie blijkt	1
	• een uitleg dat burgers door de maatregelen op de kruispunten in Shenzhen gesocialiseerd kunnen worden, met een toepassing van het kernconcept socialisatie en het kernconcept cultuur	1
	b	
	• het benoemen van de (lokale) overheid als socialisator	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	a	
	• Op de kruispunten in Shenzhen staan grote schermen waarop overtreders met hun foto, hun naam en een deel van hun ID-nummer worden afgebeeld (r. 66-73) (waardoor publiekelijk wordt overgebracht dat iemand zich niet aan de regel/norm heeft gehouden dat men hoort te stoppen voor een rood licht)	1
	• Op deze manier kan dus aan de overtreder / de (overige) verkeersdeelnemers de norm worden overgedragen dat men hoort te stoppen voor een rood licht. Deze norm maakt deel uit van de (dominante) cultuur. Het proces van overdragen van de normen van een cultuur waar mensen toe behoren, is socialisatie	1
	b	
	• De socialisator die deze norm overbrengt is de (lokale) overheid	1
	5 maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	• het noemen van de functie ‘het reguleren van gedrag van mensen waardoor het gedrag (van anderen) beter voorspelbaar wordt en het samenleven overzichtelijker’	1
	• een uitleg dat de maatregelen op de kruispunten in Shenzhen deze functie kunnen hebben, met informatie uit tekst 1 waaruit deze functie blijkt	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	• De andere functie van socialisatie die de maatregelen op de kruispunten in Shenzhen kunnen hebben, is de functie ‘het reguleren van gedrag van mensen waardoor het gedrag (van anderen) beter voorspelbaar wordt en het samenleven overzichtelijker’	1
	• Als gevolg van de maatregelen zullen de meeste mensen zich houden aan de verkeersregels (wat betreft de stoplichten). Volgens Intellifusion staken vroeger op het kruispunt bij de Lotusbloemstraat immers iedere dag gemiddeld 120 mensen door het rode licht over en zijn dat er nu nog twintig (r. 87-91). Het gedrag van mensen op de kruispunten is daarom beter gereguleerd en beter voorspelbaar en de situatie op de kruispunten / in het verkeer is daardoor overzichtelijker	1

Vraag	Antwoord	Scores
6	maximumscore 1	
	Een juist antwoord bevat een uitleg dat de hoge mate van goedkeuring van camera's met gezichtsherkenning erop kan wijzen dat de (lokale) Chinese overheid gezag heeft, met een toepassing van het kernconcept gezag.	
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	De hoge mate van goedkeuring van camera's met gezichtsherkenning onder burgers kan erop wijzen dat de burgers de besluiten van de (lokale) Chinese overheid accepteren. Als burgers besluiten accepteren, is er sprake van macht die als legitiem wordt beschouwd, dus van gezag.	
7	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg wat het betekent dat het onderzoek niet representatief was wat betreft sekse in de hoogste leeftijdscategorie, met een toepassing van een omschrijving van het begrip representativiteit als eis van sociaalwetenschappelijk onderzoek 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een cijfermatig voorbeeld waarmee geïllustreerd wordt wanneer er wel representativiteit zou zijn geweest wat betreft sekse in de hoogste leeftijdscategorie 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Dat betekent dat in de hoogste leeftijdscategorie de man-vrouwverhouding in de steekproef geen dwarsdoorsnede was van de totale onderzoekspopulatie (Chinezen met een internetaansluiting) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Als in China van de mensen met een internetaansluiting in de hoogste leeftijdscategorie 50% man is en 50% vrouw, dan zouden in dit onderzoek de respondenten in de hoogste leeftijdscategorie ook 50% man en 50% vrouw moeten zijn. Kennelijk was dit niet het geval 	1
8	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een hypothese die op grond van figuur 1 verworpen moet worden 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • het noemen van het opleidingsniveau als onafhankelijke variabele en het noemen van de mate van goed- of afkeuring / de mate van goedkeuring van het Sociaal Kredietstelsel als afhankelijke variabele 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • De goedkeuring van het Sociaal Kredietstelsel is groter onder laagopgeleide burgers dan onder hoogopgeleide burgers 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • onafhankelijke variabele: opleidingsniveau afhankelijke variabele: de mate van goed- of afkeuring van het Sociaal Kredietstelsel 	1

Opgave 2 Digitale nomaden

9 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat in het verschijnsel digitale nomaden een wereldwijde geglobaliseerde samenleving te herkennen is, met een toepassing van het kernconcept globalisering 1
- informatie uit tekst 2 waaruit globalisering blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Digitale nomaden werken op afstand en trekken al werkend de wereld over. Werk en contacten zijn niet gebonden aan plaats, maar vinden op afstand en over landsgrenzen heen plaats (r. 1-14; 27-32). / Digitale nomaden van over heel de wereld hebben onderling contact via facebookgroepen en in 'nomadenhubs' (r. 33-49) 1
- Hieruit blijkt dat er sprake is van uitgebreide contacten en afhankelijkheden over zeer grote afstanden en over landsgrenzen heen en tussen mensen uit verschillende landen. Er is dus een wereldwijde geglobaliseerde samenleving te herkennen 1

10 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat er sprake is van binding tussen digitale nomaden, met een toepassing van het hoofdconcept binding 1
- twee typen bindingen die bestaan tussen digitale nomaden, met bij elk type binding een ander voorbeeld uit tekst 2 (per type binding met een voorbeeld uit de tekst: 1 scorepunt) 2

voorbeeld van een juist antwoord:

- Er is sprake van binding tussen digitale nomaden omdat uit tekst 2 blijkt dat digitale nomaden relaties onderhouden en onderling afhankelijk zijn 1
- Uit tekst 2 blijkt dat digitale nomaden samen een huis huren (r. 72-75). Zij hebben dus economische bindingen met elkaar 1
- Sokolova zegt dat je op een nieuwe plek nooit hoeft na te denken over nieuwe vrienden maken, omdat je al ergens bij hoort (r. 56-58). Daarin komt naar voren dat digitale nomaden positieve gevoelens voor elkaar hebben. Ze hebben dus affectieve bindingen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een argumentatie dat 'digital nomad' een identiteit is, met een toepassing van het kernconcept identiteit en informatie uit regel 43 tot en met 49 van tekst 2 waaruit het kernconcept identiteit blijkt.

voorbeeld van een juist antwoord:

Uit regel 43-49 van tekst 2 blijkt dat er tienduizenden mensen lid zijn van facebookgroepen met de naam 'digital nomads' erin. Hieruit valt af te leiden dat zij zichzelf zien als een digitale nomade en dit beeld door lid te zijn van de facebookgroep ook uitdragen naar anderen. 'Digital nomad' is dus een identiteit.

12 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat er in de gemeenschap van digitale nomaden sprake is van sociale cohesie, met een toepassing van het kernconcept sociale cohesie 1
- informatie uit regel 43 tot en met 86 van tekst 2 waaruit het kernconcept sociale cohesie blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Uit tekst 2 blijkt dat een digitale nomade volgens Sokolova op een nieuwe plek nooit hoeft na te denken over nieuwe vrienden maken, omdat hij al ergens bij hoort (r. 56-58) 1
- Er is dus sprake van sociale cohesie: onder digitale nomaden heerst het gevoel een groep te zijn / lid te zijn van eenzelfde gemeenschap 1

13 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- de factor gedeelde normen en waarden (saamhorigheidsbesef) 1
- een voorbeeld van deze factor uit regel 72 tot en met 86 van tekst 2 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Digitale nomaden delen volgens Hobbels en Tangelder hun afkeer van het 'werken om het werken' en het 9-tot-5-systeem (r. 76-84) 1
- Zij delen de afkeer van deze norm (om te 'werken om het werken' / om te werken volgens het 9-tot-5-systeem). Gedeelde normen en waarden zijn een factor die de sociale cohesie kan bevorderen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat twee kenmerken van het proces van individualisering die te herkennen zijn in het leven dat digitale nomaden leiden in vergelijking met de vorige generatie, met bij beide kenmerken een voorbeeld uit regel 60 tot en met 86 van tekst 2 waaruit het kenmerk blijkt (per kenmerk met bijpassend voorbeeld 1 scorepunt).

voorbeeld van een juist antwoord:

- In het leven dat digitale nomaden leiden in vergelijking met de vorige generatie is het kenmerk van het proces van individualisering te herkennen dat individuen in toenemende mate hun eigen leven plannen en inrichten.
Dit blijkt uit tekst 2: digitale nomaden leiden een onconventioneel leven (r. 65-66) 1
- Daarnaast is het kenmerk van individualisering te herkennen dat van individuen veel meer dan vroeger wordt verwacht dat zij zelf verantwoordelijk zijn voor hun handelen.
Dit blijkt uit tekst 2: het vrije leven waarin je zelf verantwoordelijk bent voor je succes is het ideaal van de generatie nomaden (r. 68-71) 1

Opmerking

Voor alleen twee juiste kenmerken van het proces van individualisering die te herkennen zijn in het leven dat digitale nomaden leiden in vergelijking met de vorige generatie, zonder juiste bijpassende voorbeelden, mag 1 scorepunt worden toegekend.

15 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat digitale nomaden beschouwd kunnen worden als een subcultuur, omdat de levensstijl deels overeenkomt met de dominante cultuur én deels afwijkt van de dominante cultuur 1
- informatie uit tekst 2 waaruit blijkt dat de levensstijl van digitale nomaden deels overeenkomt met de dominante cultuur én deels afwijkt van de dominante cultuur 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Digitale nomaden kunnen beschouwd worden als een subcultuur omdat hun levensstijl deels overeenkomt met de dominante cultuur én deels afwijkt van de dominante cultuur 1
- Uit tekst 2 blijkt immers dat (digitaal) werken (overeenkomstig de dominante cultuur) een kenmerk is van digitale nomaden (r. 1-2) en dat wonen en werken op afstand, zonder vaste verblijfplaats (afwijkend van de dominante cultuur), kenmerkend is voor digitale nomaden (r. 3-5) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

a

- het noemen van de dimensie lage onzekerheidsmijding versus hoge onzekerheidsmijding 1

b

- een uitleg dat het leven van digitale nomaden meer past bij een cultuur met lage onzekerheidsmijding, met een toepassing van de dimensie lage onzekerheidsmijding versus hoge onzekerheidsmijding en informatie uit tekst 2 waaruit de pool lage onzekerheidsmijding blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

a

- De vijfde dimensie van Hofstede is lage onzekerheidsmijding versus hoge onzekerheidsmijding 1

b

- Het leven van digitale nomaden past meer bij een cultuur met lage onzekerheidsmijding. Digitale nomaden hebben relatief weinig behoefte aan voorspelbaarheid en regels en voelen zich relatief weinig bedreigd door onzekere of onbekende situaties. Uit tekst 2 blijkt bijvoorbeeld dat digitale nomaden geen vaste verblijfplaats hebben (r. 1-5) 1

17 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat digitale nomaden in een 'nomadenhub' een groep te noemen zijn, met een toepassing van een kenmerk van een groep 1
- een voorbeeld uit tekst 2 waaruit dit kenmerk blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Digitale nomaden in een 'nomadenhub' zijn een groep te noemen omdat zij (volgens tekst 2) gemeenschappelijke waarden hebben (waardoor zij zich met elkaar verbonden voelen / waardoor zij een wij-gevoel hebben) 1
- Zo is volgens tekst 2 het vrije leven waarin je zelf verantwoordelijk bent voor je succes een gemeenschappelijke waarde van nomaden (r. 68-71) 1

18 C

Opgave 3 Mbo'ers: van deelnemers naar studenten

19 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- de naam van de sub-fase: beleidsvoorbereiding 1
- een uitleg dat de kwestie zich in de sub-fase beleidsvoorbereiding bevond, met gebruik van informatie uit tekst 3 waaruit deze sub-fase blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Deze kwestie bevond zich in de sub-fase beleidsvoorbereiding 1
- In tekst 3 staat namelijk dat het ministerie van Onderwijs nu onderzoekt wat er nodig is om de term 'deelnemer' in alle wetten te veranderen in 'student' (r. 17-20). Hieruit blijkt dat het ministerie bezig is met het verzamelen van informatie over het te voeren beleid. (Er is dus sprake van beleidsvoorbereiding.) 1

20 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een argumentatie dat de verandering van de term 'deelnemer' in de term 'student' de sociale ongelijkheid zou kunnen verminderen, met een toepassing van het kernconcept sociale ongelijkheid 1
- een voorbeeld uit tekst 3 waaruit het kernconcept sociale ongelijkheid blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Uit tekst 3 blijkt dat mbo'ers, doordat ze geen studenten zijn, maar 'deelnemers', niet profiteren van sommige studentenvoordelen (r. 2-5) / dat mbo'ers sommige plaatsen, bijvoorbeeld een kroeg, niet binnenkomen, omdat ze niet als student beschouwd worden en geen collegekaart hebben (r. 40-42) 1
- Als voor mbo'ers de term 'deelnemer' in de wet veranderd wordt in 'student' dan zou dat consequenties kunnen hebben voor hun maatschappelijke positie in het studentenleven, omdat ze dan misschien wel kunnen profiteren van sommige studentenvoordelen / in studenten kroegen mogen komen, en zou dat kunnen leiden tot een minder ongelijke waardering en behandeling in vergelijking met hbo'ers en studenten van universiteiten. De sociale ongelijkheid zal dan verminderen 1

Vraag	Antwoord	Scores
21	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • het noemen van de soort sociale ongelijkheid: ongelijke verdeling van status 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat hier volgens Roosmarijn Dam van JOB sprake van is, met gebruik van informatie uit tekst 3 waaruit deze soort sociale ongelijkheid blijkt 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Er is sprake van een ongelijke verdeling van status 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens Roosmarijn Dam van JOB worden mbo'ers namelijk op grond van hun maatschappelijke positie, omdat ze als mbo'ers deelnemer zijn en geen student (r. 10-14), ongelijk gewaardeerd (r. 23-31) en ongelijk behandeld (r. 38-42) 	1
22	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat uit tekst 3 blijkt dat het feit dat mbo'ers niet als student beschouwd worden, invloed heeft op hun sociaal kapitaal: het is voor mbo'ers, als niet-studenten, lastiger om een netwerk op te bouwen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • het noemen van (het hebben van) een netwerk als een voorbeeld van sociaal kapitaal uit tekst 3 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Het feit dat mbo'ers niet als student beschouwd worden, heeft invloed op hun sociaal kapitaal, want in tekst 3 staat dat het voor mbo'ers lastiger is om een netwerk op te bouwen (omdat mbo'ers geen lid mogen worden van een studenten(sport)vereniging aangezien zij niet als student beschouwd worden (r. 32-37)) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Het hebben van een netwerk is een voorbeeld van sociaal kapitaal 	1

Vraag	Antwoord	Scores
23	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	a	
	<ul style="list-style-type: none"> • een redenering dat de component beperkte sociale participatie voor mbo'ers geldt, met informatie uit tekst 3 waaruit dit blijkt 	1
	b	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat deze component van sociale uitsluiting (beperkte sociale participatie) een gevolg is van positietoewijzing, met een toepassing van een omschrijving van positietoewijzing en informatie uit tekst 3 waaruit het begrip positietoewijzing blijkt 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	a	
	<ul style="list-style-type: none"> • Mbo'ers mogen geen lid worden van een studenten(sport)vereniging (r. 32-34) en mogen sommige kroegen niet binnen (r. 40-42). Ze worden hierdoor beperkt in hun sociale participatie. Beperkte sociale participatie is een component van sociale uitsluiting 	1
	b	
	<ul style="list-style-type: none"> • Dat mbo'ers niet kunnen deelnemen aan bepaalde sociale activiteiten, zoals die van een studenten(sport)vereniging of die in een (studenten)kroeg, heeft een maatschappelijke oorzaak / is bepaald van buitenaf (positietoewijzing): zij worden niet toegelaten omdat zij niet als student worden beschouwd (r. 23-26) 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

24 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

a

een uitleg dat JOB macht heeft, door:

- een toepassing van het inzetten van hulpbronnen uit de omschrijving van het kernconcept macht en informatie uit tekst 4 waaruit het inzetten van hulpbronnen blijkt 1
- een toepassing van het bereiken van doelstellingen uit de omschrijving van het kernconcept macht en informatie uit tekst 4 waaruit het bereiken van doelstellingen blijkt 1

b

- een uitleg dat dit politieke macht is omdat JOB de politieke besluitvorming heeft kunnen beïnvloeden 1

voorbeeld van een juist antwoord:

a

- Uit tekst 4 blijkt dat JOB een jaar lang heeft gelobbyd en actie heeft gevoerd (r. 34-36). Hieruit blijkt dat JOB hulpbronnen heeft ingezet 1
- Dit heeft JOB gedaan om te bereiken dat de wet gewijzigd wordt en mbo'ers voortaan student genoemd worden in plaats van deelnemers. Deze doelstelling heeft zij bereikt (r. 37) 1

b

- De macht van JOB is politieke macht omdat JOB de politieke besluitvorming heeft kunnen beïnvloeden 1

25 maximumscore 1

In tekst 4 is niet-electorale participatie te herkennen.

Voorbeelden hiervan uit tekst 4 (twee van de volgende):

- lobbyen
- actie voeren
- contact/overleg met politici

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen als zowel de vorm van politieke participatie als allebei de voorbeelden juist zijn.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

26 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitgangspunt van de sociaaldemocratische stroming en de opvatting van deze stroming dat de overheid verantwoordelijk moet zijn voor het in de praktijk brengen van dit uitgangspunt 1
- een uitleg dat het besluit om mbo'ers wettelijk 'studenten' te gaan noemen in plaats van 'deelnemers' past bij het genoemde uitgangspunt en bij een sterke/sturende rol van de overheid om dit te kunnen realiseren 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Een uitgangspunt van de sociaaldemocratische stroming is het bevorderen van gelijkheid / het verminderen van ongelijkheid tussen mensen en de opvatting dat de overheid hiervoor verantwoordelijk is 1
- Met het besluit om mbo'ers wettelijk 'studenten' te gaan noemen in plaats van 'deelnemers' wordt de gelijkheid tussen mbo'ers en hbo'ers en universitair studenten bevorderd 1

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 4 juni te accorderen.

Ook na 4 juni kunt u nog tot en met 9 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

6 Bronvermeldingen

- tekst 1 naar: https://www.groene.nl/artikel/je-ouders-niet-bezocht-puntje-eraf?utm_source=De+Groene+Amsterdammer&utm_campaign=9ee66a8810-Dagelijks-2018-09-13&utm_medium=email&utm_term=0_853cea572a-9ee66a8810-71153233
L. Vervaeke. 12 september 2018 – verschenen in nr. 37
- figuur 1 Kostka, G (2018). China's Social Credit Systems and Public Opinion: Explaining High Levels of Approval. Geraadpleegd op:
<https://www.researchgate.net/publication/326625329>
- tekst 2 <https://www.trouw.nl/samenleving/met-laptop-en-wifi-werk-je-overal~a2ec0577/>
J. Terpstra. 2 april 2018
- tekst 3 <https://nos.nl/op3/artikel/2231314-mbo-ers-willen-officieel-studenten-heten.html>,
11 mei 2018
- tekst 4 <https://www.jobmbo.nl/mboers-worden-officieel-studenten/>, 31 mei 2018

maatschappijwetenschappen havo

Centraal examen havo

Tijdvak 1

Correctievoorschrift

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor havo,

Bij het centraal examen maatschappijwetenschappen havo:

Op **pagina 7**, bij **vraag 5** moet bij **de eerste deelscore** een deelscorepunt worden toegekend voor een antwoord waarin alleen het reguleren van gedrag van mensen wordt genoemd. Voor een antwoord waarin alleen voorspelbaarheid van gedrag wordt genoemd mag geen deelscorepunt worden toegekend, aangezien voorspelbaarheid een gevolg is van reguleren.

Ik verzoek u dit bericht door te geven aan de correctoren maatschappijwetenschappen havo.

Namens het College voor Toetsen en Examens,

drs. P.J.J. Hendrikse,
voorzitter